

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om Statens Uddannelsesstøtte.

[Af Alfred Hansen (DR) m.fl.].

(Lovforslag nr. L 183. Fremsat 21/3 80).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 5 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om reform af Statens Uddannelsesstøtte (SU).

[Af Steen Folke (VS) og Ebba Strange (SF)].

(Beslutningsforslag nr. B 119. Fremsat 25/3 80).

Forslagene sættes til forhandling.

Forhandling**Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):**

Da de to forslag er til samtidig behandling her i tinget, vil jeg tillade mig at kommentere forslagene under ét.

Det forslag om SU, som medlemmer af retsforbundet nu har fremsat for tinget, er en uændret genfremsættelse af et forslag, som var til behandling i samlingen 1977-78. Forslaget led dengang en ret så krank skæbne, selv om den daværende undervisningsminister havde et par positive kommentarer til initiativet.

Jeg føler mig ret sikker på, at det ikke vil gå forfærdelig meget bedre denne gang, og jeg mener da heller ikke, at der er særlig megen grund til at rose retsforbundet for initiativet i dag. Specielt kan det undre, at der hverken i selve forslaget eller i bemærkningerne er foretaget ændringer, selv om der jo faktisk, siden forslaget blev fremsat første gang, er sket ganske meget på dette område.

Forslaget går ud på, at støtte i form af statslån skal ydes til alle over 18 år uden hensyntagen til den uddannelsessøgendes, forældrenes eller ægtefællens indtægts- og formueforhold, men med et beløb svarende til højeste folkepension for enlige.

Til brug for det daværende uddannelsesudvalg anslog min forgænger i 1977-78 ud fra et forsigtigt skøn, baseret på det daværende antal af uddannelsessøgende osv., at forslaget ville betyde årlige statslånstilsagn på godt 2,5 mia kr. Et sådant forslag er jo endnu mindre realistisk i dag.

Ud fra det samme hovedsynspunkt må jeg også sige fra over for forslaget til folketingsbeslutning fra VS og SF. Forslaget beskriver så at sige en »idealtilstand« for uddannelsesstøtten med enkeltheder, som man i meget vidt omfang må have principiell sympati for, men som lader fuldtstændig hånt om landets økonomiske situation og om de alvorlige sparebestræbelser, der nu pågår. Jeg vil derfor godt karakterisere dette forslag – som vel i øvrigt også retsforbundets forslag – som noget i retning af paradeforslag. Jeg vil godt understrege, at det ikke skyldes manglende sympati for indholdet, men derimod dets manglende sammenhæng med den realistiske virkelighed, vi lever i.

Jeg skal ikke gå i detaljer med dette forslag til folketingsbeslutning, men fremhæve, at jeg ikke finder det rimeligt begrundet, at man allerede nu, før den ny lov om SU overhovedet er trådt i kraft, forsøger at gøre de uddannelsespolitiske konsekvenser af denne lov op, således som det er sket i bemærkningerne til beslutningsforslaget.

Jeg kan f.eks. ikke acceptere påstanden om, at SU-loven i den skikkelse, hvori den træder i kraft fra august 1980, betyder kraftige studiestramninger og indebærer disciplinerende foranstaltninger. Selv om det er rigtigt, at også de uddannelsessøgende bliver ramt af de økonomiske tilbageslag – og her ikke mindst de stærkt stigende energipriser – har vi i regeringen søgt at friholde de uddannelsessøgende fra de fleste virkninger af de stramninger, der er gennemført i løbet af 1979. Jeg kan f.eks. nævne, at de uddannelsessøgendes stipendier ikke som antaget af forslagsstillerne er blevet beskåret som følge af indgrebene i indkomstudviklingen, bortset fra at de ligesom alle andre i samfundet

[Undervisningsministeren]

mærker virkningerne af, at energiposterne nu er fjernet fra reguleringspristallet.

Vi har ikke i undervisningsministeriet forsøgt at gøre op, hvad beslutningsforslaget indebærer i merudgifter, men kombinationen af stipendiestøtte og statslån, herunder inddragelse af de under 18-årige, samt støttesats og støtterammer og støtteperioder, der ganske væsentligt overstiger, hvad den ny SU-lov medfører, giver uden videre anledning til at skønne, at der også her er tale om adskillige milliarder kroner i merudgifter.

Mon vi ikke netop her skal finde den egentlige baggrund for, at forslagsstillerne slet ikke har forsøgt at gøre op, hvad konsekvenserne af deres forslag indebærer. Jeg må sige på denne baggrund, at almindelig ansvarlighed tilsiger, når man fremlægger noget, at man forsøger i hvert fald at skønne over konsekvenserne af de forslag, man fremsætter, og vel også, om ikke andet så i hovedtræk, angive, hvorledes disse midler kan skaffes. Det er uægtelig ikke sket med det foreliggende forslag, og jeg kan ikke støt-
te forslaget.

Jimmy Stahr (S):

Med henvisning til ministerens indlæg og med henvisning til landets økonomiske situation må jeg på socialdemokratiets vegne afvise de to forslag, idet jeg dog skal tilstå, at der specielt i det af SF og VS fremsatte forslag er interessante ting, som eventuelt kan bruges ved en senere revision af SU-lovgivningen.

Fogh Rasmussen (V):

Venstre må afvise begge de foreliggende forslag. Vi vil da ikke afvise, at der i forslagene findes både nye og gode ting, men sammenfattende kan man sige, at det nye er ikke godt, og det gode er ikke nyt.

Først og fremmest må vi erindre om, at folketinget så sent som sidste forår vedtog en forbedring af uddannelsesstøtten på 250 mill. kr. Denne forbedring træder først i kraft fra august i år, og vi kan ikke være med til at ændre på reglerne, endnu før de nye er begyndt at fungere.

Jeg vil godt lige her indskyde et enkelt spørgsmål til undervisningsministeren. I forbindelse med de drøftelser, vi havde sidste forår om en forbedring af uddannelsesstøt-

ten, var der også tale om, at der skulle ske en ændring af reglerne for støtte under den såkaldte højskoleordning. Jeg vil gerne spørge ministeren: hvor langt er ministeren i overvejelserne omkring ændringer på dette område, er der overhovedet nogle overvejelser, og i hvad retning går de eventuelt?

Forslaget fra VS og SF vil medføre offentlige merudgifter i milliardstørrelse. Alligevel har forslagsstillerne ikke med et eneste ord nævnt noget om de økonomiske konsekvenser. Men ellers vil jeg da gerne sige, at forslaget indeholder nogle interessante detaljer, som det nok er værd at drøfte, hvis vi på et eller andet tidspunkt skal revidere de senest vedtagne støtteregler. Venstre er f. eks. enig i, at uddannelsesstøtten principielt bør ydes uafhængigt af alder og uafhængigt af forældredrøkonomi, når den uddannelsessøgende er over 18 år, men vi ved alle sammen, at det er en kostbar affære helt at fjerne forældreafhængigheden. Sidste år indledte SV-regeringen en gradvis reduktion af aldersgrænsen for forældreafhængighed. Venstre vil gerne gå videre ad den vej.

Det er tankevækkende, at VS og SF ikke blot vil forhøje egenindtægtsgrænsen, men de vil også lempe på tilbagebetalingspligten ved overskridelse af denne grænse. Så sent som under sidste behandling af uddannelsesstøtten dokumenterede vi, at mange uddannelsessøgende har en marginalbeskatning på langt, langt over 100 pct., i hvert fald i visse intervaller, fordi hver kroners overskridelse af egenindtægtsgrænsen straks medfører 1 kr.s reduktion i stipendietildelingen. Jeg synes, det er tilfredsstillende, og det bør noteres, at VS og SF nu er med på tanken om en gradueret tilbagebetaling i et vist interval.

Det nye i retsforbundets forslag er, at stipendierne falder væk, og at hele uddannelsesstøtten ydes som statslån, der er rentefrit i uddannelsestiden. For de uddannelsessøgende, som i dag modtager fuldt stipendium, indebærer retsforbundets forslag ikke nogen forbedring, men sætter dem tværtimod i en ringere situation end i dag. Det har jeg egentlig svært ved at indse begrundelsen for.

En lille ting yderligere. Ifølge forslaget § 2, stk. 3, har den uddannelsessøgende adgang til uddannelsesstøtte i op til 3 år ud over den normerede studietid. Mon egentlig ikke, det er en lidt farlig bestemmelse at sætte ind i en lov? Det kunne animere til misbrug.

[Fogh Rasmussen]

Som sagt, begge forslag indeholder interessante detaljer. Det er helheden, det er galt med. Venstre vil se den nye SU-ordning fungere, før vi tager stilling til, om der er behov for yderligere justeringer. Derfor må vi afvise begge forslagene.

Eva Møller (KF):

Vi vil da i det konservative folkeparti ligesom formodentlig alle andre partier i dette ting gerne medgive, at der sikkert er økonomiske problemer for de uddannelsessøgende, ligesom der er for alle andre borgere i dette land, men vi må alligevel sige, at vi mener ikke, at vi i den nuværende økonomiske situation for staten kan medvirke til noget af de to foreliggende forslag.

Vi vil specielt om retsforbundets forslag sige, at vi i det konservative folkeparti ikke går ind for helt at afskaffe stipendierne, således som man er inde på i retsforbundets forslag. Vi mener, det er rimeligt, at man specielt i den første del af uddannelsen, indtil en stopprøve eller lignende er bestået, så de unge er sikre på, at de er studieegnede, yder et vist stipendiebeløb.

Vi er desuden heller ikke for systemet med, at man skal have helt rentefri lån, således som der lægges op til i retsforbundets forslag. Vi mener, at de lån, der skal ydes, skal være rentebærende lån ligesom de lån, alle andre i dette samfund får. Desuden er vi i den nuværende økonomiske situation umådelig bange for at forlade princippet om de statsgaranterede banklån. Vi synes ikke, det er rimeligt i øjeblikket at pålægge staten at yde alle disse lån. Vi ser hellere, at der er et vist element af privatfinansiering i disse banklån, og vi vil derfor ikke på nuværende tidspunkt gå ind for en afskaffelse af de statsgaranterede lån.

Til SFs og VS' forslag vil vi gerne sige, at vi fra konservativ side helt klart er imod, at man for de unge mellem 16 og 18 år, som endnu ikke er personligt myndige, helt uafhængigt af forældreindkomst og uden på nogen måde at prøve at tilskynde forældrene til at føle et ansvar for deres børn eller unge, hvad man nu skal kalde dem, bare tildeler alle et vist beløb. Vi synes ikke, det er rimeligt for de unge mellem 16 og 18 år.

Specielt for disse unge må vi nok sige, at beløbene er alt for høje. Vi ser ikke nogen

rimelighed i, at man tildeler unge hjemmeboende mennesker et beløb på 18.000 kr., som de reelt kan bruge til, hvad de vil. Vi har jo ikke nogen som helst garanti for, at de bidrager til familiens almene økonomi. Pengene kan jo bruges til alt mellem himmel og jord.

Vi kan slet ikke forstå de bemærkninger, der ledsager forslaget, hvor man taler om, at der skal være en ligestilling mellem de studerende og de øvrige befolkningsgrupper. Vi mener helt klart, at de foreslåede beløb er udtryk for en uligestilling, idet man med dette forslag stiller de studerende væsentligt bedre, end man f. eks. stiller folkepensionister. Desuden mener vi også i denne forbindelse, at der er tale om en ulighed, når man siger, at lånene i specielle situationer ikke skal betales tilbage. Nu er der ingen definition af, hvad man forstår ved specielle situationer. Der står arbejdsløshedssituationer og andre specielle situationer. Vi vil selvfølgelig gerne vide noget om, hvad disse specielle situationer er, men vi mener, at der her er tale om en ulighed i forhold til andre i dette samfund.

Til begge de to forslag vil vi gerne sige, at vi finder også, der er tanker, der kunne være værd at overveje, også tanker, som vi er enige i i det konservative folkeparti, men vi må nok på nuværende tidspunkt sige, at økonomien tillader det næppe. Det er spørgsmålet om at gøre indtægten uafhængig af forældrenes indkomst for alle, der er fyldt 18 år. Det så vi gerne, men vi mener næppe, vi har råd til det.

Vi er til gengæld lidt mere bekymrede over for, hvorvidt vi skal gøre beløbet uafhængigt af en ægtefælleindkomst. Vi kan godt se, at i disse tider, hvor mange lever sammen papirløst, vil vi måske endnu en gang diskriminere ægteskabet ved at sige, at det skal være uafhængigt af en ægtefælleindkomst, men det er et af de punkter, vi gerne vil være med til at drøfte i et udvalgsarbejde.

Halvgaard (FP):

Forslagsstillerne til de to forslag har sikkert ret i, at mange uddannelsessøgende har vanskeligheder med økonomien, men det har de uddannelsessøgende nu altid haft, det kan jeg da huske fra min egen tid. Må jeg gøre opmærksom på, at der også er en hel række

[Halvgaard]

andre grupper i samfundet, der har vanskeligheder med økonomien.

Nu synes man altså, at de uddannelsessøgende har krav på, at man én gang for alle finder en løsning, der kan klare deres problemer. Spørgsmålet er så, om det er at klare problemerne, at man låner unge penge til uddannelser, der ingen brug er for. Tænk blot på de barske kendsgerninger, der kan læses f. eks. i Perspektivplan II om den eksplosion især inden for de højere uddannelser, der vil komme, og som allerede er kommet, hvis udviklingen får lov til at fortsætte som hidtil. Det er et alvorligt samfundsproblem, som ansvarlige politikere må se i øjnene, når der skal tages stilling til forslag, som behandles her om yderligere studiestøtte.

Danmark har allerede på nuværende tidspunkt stort set uddannet mere end rigeligt af lærere, bibliotekarer, jurister osv. til at klare behovet for resten af dette århundrede. Derfor er det simpelt hen sløseri med menneskeskæbner og med skatteydernes penge, når flertallet her i folketinget stadig accepterer, at godt 19.000 – totalrammen, som blev vedtaget, jeg tror det var i 1976 – hvert år skal optages på vore universiteter og højere læreanstalter, kun med udsigten til arbejdsløshed.

Tallet burde i de kommende år, som fremskridtspartiet i sin tid foreslog, være betydelig lavere, vel ca. 3.000–5.000 om året, og så fortrinsvis med henblik på uddannelse af læger, ingeniører og folk inden for handelsområdet.

For at Danmarks problemer kan blive løst, må samfundet sørge for, at de kommende års ungdomsgenerationer stort set kommer ud i de praktiske erhverv. Disse må derfor ikke diskrimineres i forhold til boglige uddannelser. Det vil de blive, hvis vi ikke yderligere begrænser adgangen til de højere akademiske uddannelser.

Fremskridtspartiet er positivt med hensyn til at erstatte de statsgaranterede banklån med rene statslån, men vi kan ikke medvirke til at gøre disse lån rente- eller afdragsfri i studietiden. Endvidere kan vi tilslutte os, at lånene ydes uden hensyntagen til forældrenes indtægt og formueforhold.

Herudover vil fremskridtspartiet ikke medvirke til en yderligere revision af Statens Uddannelsesstøtte, før adgangen til de højere akademiske uddannelser skærpes væsentligt i

overensstemmelse med samfundets behov og samfundets økonomiske forudsætninger.

Jeg er helt enig med undervisningsministeren, når hun udtaler, at det er paradeforslag og uanstændige forslag på baggrund af hele landets økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation.

Ebba Strange (SF):

Undervisningsministeren havde principiel sympati – og det er da altid noget at samle på – og kaldte det i øvrigt et paradeforslag, det forslag, som SF og VS i fællesskab har fremsat om en forbedring af Statens Uddannelsesstøtte. Jeg vil godt sige, og det vil jeg sige helt alvorligt, at jeg mener ikke, det er paradeforslag. Ministeren siger, at det vil koste adskillige milliarder kroner. Vi har regnet det ud til at koste et sted mellem 2 og 3 mia kr. Det er selvfølgelig mange penge. Det kan være, ministeriet vil regne det ud til at koste mere. Det kommer selvfølgelig an på, hvordan man regner. Det er en af grundene til, at vi ikke har skrevet en hel masse beregninger på. Hvordan regner vi egentlig disse ting ud? Vi får jo mange rapporter fra dag til anden om, hvordan de studerendes vilkår er, og vi har bl. a. fået nogle meget interessante redegørelser fra det centrale uddannelsesråd om, hvordan de studerende sammensætter deres indkomst. I den forbindelse har man regnet ud, at de studerende besætter ca. 20.000 arbejdspladser. Hvis det er rigtigt, og hvis en væsentlig forbedring af uddannelsesstøtten medfører en meget kraftig nedgang i det erhvervsarbejde, som de studerende har ved siden af deres studier, er det klart, at vi sparer penge dér, nemlig arbejdsløshedsunderstøttelse, for så skaffer vi job til de mennesker, som vi fra SFs side synes det er vigtigere at skaffe job til end at skaffe job til de studerende. Det er selvfølgelig et af formålene med at fremsætte det forslag, vi har fremsat – og fremsætte det nu – at vi godt vil være med til at give de studerende mulighed for at koncentrere sig i højere grad om deres studier, medens de studerer, og så lade alle de andre unge mennesker, der går og søger job, og som ikke har tænkt sig at studere, få de job, der er at få.

Et andet beløb, som også er interessant, når man skal diskutere, hvad dette koster, er, hvad den meget dårlige ordning, som blev

[Ebba Strange]

indført i 1975, egentlig betyder for statspengene. Vi har fået nogle beregninger af, hvor meget de udfrie lån kan komme til at snige sig op på. Jeg ved ikke, hvor meget de andrager fra 1979. Jeg ved, at de er skønnet at ville andrage ca. 90 mill. kr. for 1980, og at man skønner, at tallet vil stige. Det er også penge, som det offentlige bliver nødt til at udrede, fordi de studerende ikke kan indfri de meget dyre lån, som de bliver nødt til at tage.

Endelig er der hele ungdomsydelsesområdet, som vi forudsætter skal bortfalde ved vedtagelsen af vort forslag. Vi mener, at ungdomsydelsen bliver uddelt for tilfældigt, fordi det hviler på kommunerne selv, hvordan de vil uddele dem. De rapporter, vi har fået, de stikprøver, vi har fået fra kommunerne, viser meget store forskelle, med hensyn til hvordan de bliver tildelt. Så alt i alt er der også penge at spare ved det.

Det er selvfølgelig også et spørgsmål om, hvordan vi foretrækker at fordele de knappe midler, der er i dette samfund. Vi mener, at denne gruppe er en af de grupper, der virkelig har brug for at få øget andel i midlerne. Derfor er det altså helt bevidst, at vi fremsætter forslaget.

Jeg vil godt sige kort til fru Eva Møller, at det med de 16-18-årige har selvfølgelig også optaget mig en del. Er det rimeligt at give dem uddannelsesstøtte? Jeg mener - a propos den debat, vi har haft om de 16-19-åriges uddannelser - at en af forudsætningerne for, at netop disse unge mennesker tør tage en uddannelse, er, at de er økonomisk sikrede. Når unge mennesker render lige ud i meget løst arbejde og meget arbejdsløshedstruede situationer, er det, fordi de synes, de bliver nødt til at tjene de penge. Hvis vi skal give dem rimelige uddannelsesmuligheder, bliver vi også nødt til at give dem rimelige støttemuligheder.

For SF er det vigtigt, og det er baggrunden for vores uddannelsesstøtteforslag, at ingen i dette land afholdes fra at gå i gang med en uddannelse af økonomiske grunde. Det sker i dag. Det sker dels, fordi de unge ikke kan overskue, hvordan de rent praktisk får råd til det, men også fordi unge fra de hjem, der ikke er vant til at leve på lån, er bange for at tage de meget dyre banklån, som de er henvist til at få i dag. Derfor har det længe, faktisk siden 1975-lovens indførel-

se, været et stadigt tilbagevendende krav og et stadigt tilbagevendende ønske at få disse banklån afløst af statslån. Vi finder, at det er helt bydende nødvendigt, at det sker, og at det sker snart.

Med hensyn til retsforbundets forslag vil jeg sige, at det har været behandlet et par gange tidligere her i tinget, og vi har fra SFs side afvist det. Vi kan godt se de sympatiske tanker, der ligger bag det, men vi vil altså ikke være med til at fratage de studerende muligheden for at få stipendier. Det fremgår også af vores eget forslag, at vores mål på længere sigt er en egentlig uddannelsesløn, fordi vi mener, at uddannelse bør ligestilles med det at have et job. På vejen til fuldstændig uddannelsesløn opererer vi med nogle lån - altså ikke banklån, men statslån - men vi vil ikke som retsforbundet gøre de unge helt afhængige af at skulle låne sig igennem til en uddannelse. Vi finder, at det er lige så vigtigt, lige så seriøst at være i gang med en uddannelse, som det er at have et job.

Når vi fremsætter forslaget netop nu, er det naturligvis, fordi vi i efteråret i fjor kritiserede det forslag, der kom fra SV-regeringen dengang. Jeg vil godt benytte lejligheden til at spørge, hvor langt ministeren er med anden del af det, der blev kaldt en studiestøtte-reform, som vi altså fik førstedelen af i fjor, og som skal træde i kraft nu den 1. august 1980. Vi ønsker, at det forslag, vi her har fremsat, kan få indflydelse på den anden del af studiestøttereformen, som vi regner med kommer fra regeringens side, selv om vi ikke er helt sikre på det. Der er ingen tvivl om - og det mener jeg også ministeren selv i fjor gav udtryk for - at den reform, som træder i kraft nu til august, ikke er tilstrækkelig, tværtimod var den aldeles utilstrækkelig. Vi var alle sammen enige om på det tidspunkt, at det beløb, man opererede med dér, kunne de studerende i hvert fald ikke leve af. Vi vil gerne være med til at fremme en situation, hvor de studerende får en støtte, som de faktisk kan leve af, og en støtte, der gives på deres vilkår, så uafhængigt som muligt af forældrenes vilkår.

Med hensyn til afhængigheden vil jeg godt sige, at vi, som fru Eva Møller sikkert også vil have bemærket, opererer med en afviklingsperiode for forældreafhængigheden for de 16-18-årige. Vi har ikke sat noget årstal på, fordi vi er klar over problemet, som lig-

[Ebba Strange]

ger for netop denne aldersgruppe. Vi er i det hele taget klar over, at der er problemer med forældreafhængighed, så længe vi har det skæve skattesystem, som vi har i dette land. Men vi mener, at den ulighed, der skabes derigennem, bør løses ad skattevejen snarere end ad uddannelsesstøttevejen.

Når fru Eva Møller henviser til forholdet mellem, hvad de studerende får ud af dette forslag, og så det, folkepensionister har at leve af, vil jeg godt sige, at det er også en overvejelse, der har været inde i SFs forarbejde til dette forslag. Når vi mener, at de studerende bør have et højere beløb end folkepensionister, skyldes det, at deres udgifter – deres daglige udgifter til bøger, til transport, til etablering af bolig og den slags ting – er større end pensionisternes. Derfor synes vi, det er rimeligt at operere med et lidt højere beløb til disse mennesker. Og så mener vi i øvrigt, at pensionen er for lav.

Mimi Jakobsen (CD):

Inden jeg går over til at udtrykke forståelse for problemerne og omtale positive elementer i i hvert fald retsforbundets forslag, vil jeg gerne sige, at CD går imod begge forslag; så er det ikke til at misforstå. Det er et meget, meget dårligt tidspunkt at komme og foreslå merudgifter på; om det så er 1, 2 eller 3 mia. kr., forekommer tidspunktet ikke at være inde i øjeblikket. Man må nok henvise de tre partier til at vente i hvert fald 5–6 år.

Jeg vil godt starte med at sige til hr. Halvgård, som stadig væk er til stede, at hvis man skal begrænse adgangen til de højere uddannelser, så skal man i hvert fald ikke gøre det ved denne lovgivning. Det er ikke den vej, vi skal gå. Vi kan fastsætte adgangs- og begrænsningsregler og alt muligt andet, lægge lofter for adgangen, men vi skal ikke gøre det ad økonomisk vej. Til trods for at vi nok må erkende, at det ikke er lykkedes fuldt ud i dag, må vi i hvert fald sige, at CDs synspunkt her er det samme som SFs, som fru Ebba Strange gjorde rede for. Det skal ikke være økonomien, der afgør, hvilken uddannelse man kan få. Der er trængsler nok, man skal igennem; det kan ikke være de økonomiske forhold i hjemmet, der er afgørende.

Må jeg først sige om retsforbundets forslag, at der er nogle ting i det, vi godt kan lide – idet jeg stadig væk understreger, at vi

ikke ser, at der er økonomisk mulighed for det i øjeblikket. Vi er ganske enige med retsforbundet i, at grænsen bør ligge ved 18 år for forældreafhængigheden, i hvert fald den økonomiske. Det er ikke rimeligt, at unge mennesker, der er myndige, skal være afhængige af forældrene, oven i købet deres skattepligtige indkomst, som i visse tilfælde kan give visse skævheder, der er helt urimelige. Bor man i en toværelses lejlighed på Nørrebro og har betalt sine ting kontant, så kan ens børn ikke få uddannelsesstøtte. Bor man i en stor, dejlig villa med store fradrag, kan børnene måske få uddannelsesstøtte. Det er ikke holdbart. På den anden side set må jeg også sige, at vi da udmærket er klar over de problemer, der er med at indføre en socialindkomst i stedet for den skattepligtige indkomst. Det er ikke noget, man bare lige gør. Men vi erkender i hvert fald svagheden i det system, vi har i dag.

Retsforbundet vil gerne have statslån, der er rente- og afdragsfri i uddannelsestiden, og det vil CD egentlig også gerne. Vi har ikke noget imod, at man overgik til statslån – stadig væk hvis der var råd til det – dog tvivler vi på, at de skal være helt rentefri, men de skal i hvert fald være til en lavere rente, end det er tilfældet i dag, for det bliver til mange penge for de studerende, som har en uddannelse på måske 6, 7 eller 8 år, og som så skal til at afdrage bagefter. Jeg tror såmænd også, at bankerne hellere end gerne ville af med disse statskautionerede lån, for jeg tror ikke, det er nogen særlig god forretning for dem. Til trods for at det er mange penge for de studerende, er det vel således i virkeligheden, at bankerne kun har ca. 14 pct. ud af det, hvor de kunne opnå omkring 20 pct. ved at anbringe pengene i obligationer. Jeg tror ikke, det lige er det, bankerne er mest tilfredse med, så det er et spørgsmål, om der i virkeligheden er nogen, der ville være utilfredse med, at man lod det overgå til statslån. Men det er altså stadig væk et spørgsmål om de økonomiske muligheder.

Jeg ville egentlig gerne have ministerens kommentar – det kan vi eventuelt få i udvalget – til de tal, der i bemærkningerne til retsforbundets forslag er nævnt for de beløb, som uddannelsesstøtten påregner at måtte indfri. Det sidst konstaterede tal er, så vidt jeg kan se, fra 1978: Det gik på, at man måtte indfri 68,1 mill. kr. af disse lån. Jeg kunne

[Mimi Jakobsen]

godt tænke mig at vide, om man har nogle senere tal, og om ministeren skønner, at de beløb, man påregner at måtte indfri fra 1979 og frem til 1983 – tal, der er stigende fra 90 mill. kr. om året til 341 mill. kr. – vil komme til at holde. Jeg vil i øvrigt også godt have noget at vide om, hvor skrap man går til værks, når man kradser de penge ind, for det forekommer mig altså, at det er meget, meget store beløb. Vi må altså afvise forslaget. Principperne er vi ikke meget uenige i, bortset fra det med de rentefri lån, men som sagt ser vi slet ikke nogen mulighed for det i øjeblikket.

Det samme gælder naturligvis SFs og VS' forslag. Vi er i øvrigt heller ikke enige i, at de 16–18-årige skal ind i denne forbindelse.

Jeg vil godt knytte nogle kommentarer til fru Ebba Stranges bemærkninger om erhvervsarbejdet. Selvfølgelig kan man anlægge den betragtning, at de unge mennesker skal passe deres studier og så i øvrigt ikke blande sig i, hvad der foregår ude i samfundet. Jeg mener stadig væk, at det kan være en meget udmærket kombination at have noget erhvervsarbejde og skiftende erhvervsarbejde, som giver disse studerende, der ellers går fra den ene læreanstalt til den anden, et vist indblik i, hvordan en almindelig arbejdsplads fungerer, og hvordan mennesker fungerer sammen under sådan nogle forhold. Vi står i andre forbindelser og beklager os over, at f. eks. seminarieuddannelsen gør, at lærerne går fra skolen til gymnasiet, til seminariet og tilbage til skolen igen uden nogen sinde at se noget som helst af det såkaldt pulveriserende liv. Jeg synes nok, at bemærkningerne om erhvervsarbejde er noget, man må modificere. Selvfølgelig ved vi, at det kan være trangt at få erhvervsarbejde i øjeblikket, og det giver nogle problemer, men jeg må sige, at en decideret uddannelsesløn med de krav, det måtte medføre om øget effektivitet og en manglende mulighed for at tage noget erhvervsarbejde, er jeg blevet mere betænkelig over for, end jeg har været for nogle år siden. Det synes jeg nok er en sandhed med modifikationer.

Som sagt, vi må afvise begge forslag – og afventer så i øvrigt, som venstres ordfører var inde på, at den forbedring, der trods alt er kommet, kommer til at virke. Skulle der blive penge tilovers, ser vi såmænd gerne dette område tilgodeset, for vi ved, at det er

snert. Men vi vil altså ikke stå og love noget, for vi kan ikke hente pengene nogen steder i øjeblikket. Derfor må vi afvise forslagene.

Chr. Christensen (KrF):

Jeg vil gerne sige til de tre forslagsstillende partier, at vi i kristeligt folkeparti ikke finder det odioest eller paradeagtigt at beskæftige sig med uddannelsesstøtte. Vi finder det principielt endog rigtigt, at man tager sagen op til drøftelse, for efter vor opfattelse er uddannelsesstøtten, som den gives nu, ikke rigtig.

Der er rejst nogle principielle spørgsmål i begge de fremsatte forslag. Jeg vil gerne sige, at kristeligt folkepartis opfattelse er den, at støtten bør overføres fra statsgaranterede bank- og sparekasselån til statslån. Dermed kan vi nemlig opnå, at vi kan få studiestøtten gjort rente- og afdragsfri i studietiden. Efter vor opfattelse må denne støtte tildeles alle, der er studieegnede, uanset forældrenes indkomst. Støtten skal tilbagebetales, og vi mener, at tilbagebetalingen bør starte 1 år efter uddannelsens afslutning. Hvis stipendier eller legater skal anvendes, må det være det første år, netop for at imødegå det, som fru Eva Møller var inde på, at man går ind i et studium uden egentlig at være klar over, hvad det indebærer, og derfor ofte kører fast. Hvis man så står med et studielån fra starten, kan det være svært at komme af med det.

Begge forslag må selvfølgelig vurderes ud fra den økonomiske situations barske realiteter, men jeg vil gerne sige, at den holdning, jeg her har givet udtryk for som kristeligt folkepartis, i det principielle er meget nær overensstemmende med hovedprincipperne i det af retsforbundet fremsatte forslag. Derfor har vi den samme holdning principielt til dette forslag, som vi havde, da forslaget blev fremsat sidste gang.

Det andet forslags sigte er jo, som det klart er kommet til udtryk her, at gå frem via stipendieordningen og ende i en studenteløn. Det er ikke vores opfattelse, og vi finder dette principielle sigte så vigtigt i det forslag, at vi må afvise det. Vi vil gerne være med til at drøfte retsforbundets forslag i udvalg, men selvfølgelig under den økonomiske situations barske realitet.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

[Tredje næstformand]

Ordføreren vedrørende lovforslag nr. L 183 angående Statens Uddannelsesstøtte, hr. Alfred Hansen, har ordet.

Alfred Hansen (DR):

Der blev af en af ordførerne sagt, at retsforbundets forslag har været til behandling et par gange. Det er ikke rigtigt. Det blev fremsat og var til behandling i 1977. Vi har den holdning, at vi ikke genfremsætter forslagen inden for samme folketingsperiode, medmindre forslagene ikke har været til afstemning. Derfor har vi først villet genfremsætte forslaget efter valget den 23. oktober 1979. Det er ikke, fordi vi ikke synes, der har været behov for at vedtage noget i den retning, det mener vi naturligvis, men det har været ud fra principielle synspunkter.

Jeg vil gerne prøve at give en begrundelse for, at vores forslag har fået det indhold, det har. Vi har det sådan, at når unge bliver 18 år, så er de myndige, så får de ansvar for egne handlinger ud i yderste konsekvens. Vi finder derfor, det må være rigtigt, at de også med hensyn til uddannelse og med hensyn til rettigheder i samfundet – og også med hensyn til pligter, som de jo har i forvejen – må være totalt uafhængige af forældrene. Derfor finder vi, at 18 år må være grænsen for det tidspunkt, hvor de unge ikke skal være afhængige af forældrenes indtægts- og formueforhold. Kort og godt: deres muligheder for at få en uddannelse skal ikke være pantsat i forældrenes pengepung.

Vi mener også, at det beløb, som i dag maksimalt stilles til rådighed for de uddannelsessøgende, er for ringe. Det, de kan opnå maksimalt dels gennem SU, dels gennem statsgaranterede lån, giver dem ikke mulighed for at leve en nogenlunde acceptabel tilværelse. Vi har derfor foreslået, at de maksimalt skal kunne få det, som en enlig pensionist højst kan få. Når vi har sagt, at de skal have det, der svarer til maksimal pension til enlige ældre, er det, fordi der som uddannelsessøgende er ekstraudgifter dels ved etablering, dels ved køb af bøger og materiel til uddannelsen. Vi mener, det er et godt udgangspunkt. Vi mener også, at det i allerhøjeste grad er et realpolitisk forslag, vi er kommet med, uanset hvilken økonomisk situation vi befinder os i.

Vi mener også, at det skal være sådan, at uanset om man vil have en teoretisk eller en praktisk uddannelse, skal man have de samme økonomiske muligheder. Jeg vil prøve at analysere, hvordan situationen er i dag for de uddannelsessøgende. Situationen er den, at SU er bygget op sådan, at den bruges til at regulere de unges erhvervsvalg. Den er i sin opbygning og med de midler, der stilles til rådighed maksimalt, af et sådant indhold, at den i realiteten tvinger de unge, som ikke har den fornødne økonomiske baggrund, til at vælge en korterevarende uddannelse, en mellemuddannelse, selv om de måske har både evner, anlæg og lyst til at få en længerevarende uddannelse.

Min analyse må resultere i, at jeg konstaterer, at statens udgifter til indfrielse af de statsgaranterede lån stiger stærkt. De uddannelsessøgendes manglende evne til at tilbagebetale de statsgaranterede lån – med desværre en stadig stigende rentebyrde – er naturligvis årsag hertil. Dertil kommer, at hvis de uddannelsessøgende på trods af problemer – økonomiske og menneskelige, og hvad der nu måtte være – er så heldige, at de får afsluttet deres uddannelse med tilfredsstillende resultat, så har de desværre meget ringe udsigt til overhovedet at få en beskæftigelse efter endt uddannelse.

Jeg synes, det er meget dystre vilkår, vi giver vore unge.

Jeg skal lige sige, når man nu sætter spørgsmålstegn ved de store udgifter i forbindelse med en realisering af retsforbundets forslag, at hvis man tænkte sig, der var et bestemt antal uddannelsessøgende under uddannelse hele tiden, så er det kun et spørgsmål om et antal år, før ordningen er selvsupplerende. En forudsætning er, at behovet er det samme, og at inflationen er afskaffet, så vi får stabilitet i priser og lønninger osv. Så er ordningen selvsupplerende. Det, der er tilbage for staten, er at betale rentebyrden, og det mener jeg bestemt samfundet har en pligt til. Jeg mener, det er bedre, at de uddannelsessøgende får den uddannelse, som de gerne vil have, fremfor at de skal tvinges ud i ledighed og stå på gadehjørnerne og miste deres selvrespekt.

Jeg skal da sige om forslaget, at det er naturligvis ikke noget ultimativt krav. Vi forsøger at være demokrater her i folketinget. Det er bare vores bud på, hvad der burde gøres.

[Alfred Hansen]

Vi er villige til at forhandle enkeltheder. Der kan være noget fornuftigt i, som nogle ordførere har været inde på, at benytte sig af stipendier det første år f. eks., sådan at de unge ikke dér skal pådrage sig en økonomisk forpligtelse fremover. Det er noget, vi måske kan tale om i udvalget.

CD var meget positivt over for forslaget, men mente ikke, at man helt kunne gøre op med dét, at man skulle betale rente af de lån, man har. Det er da i hvert fald en imødekommelse henimod vores forslag.

Med hensyn til det forslag, som SF og VS har fremsat, er der i hvert fald i punkt 1 ikke noget, som retsforbundet ikke kan støtte. Vi har altså foreslået 18 år, fordi det er den alder, hvor de unge er myndige, men vi vil da gerne være med til at se på, om man kan gøre et eller andet for de unge i årene efter den undervisningspligtige alder. Vi har i vores bemærkninger henvist til, at ungdomsydelsen bør ajourføres.

Jeg er helt enig i den kritik, der har været af ungdomsydelsen, nemlig at den gives med vidt forskellige beløb, selv om baggrunden er den samme, rundt omkring i de forskellige amter og kommuner. Jeg synes nok, en mere ensartet ungdomsydelse ville være passende. Ingen skal efter vores mening af økonomiske grunde afskæres fra at få en uddannelse. Vi må imidlertid tage afstand fra forslag nr. B 119, når man ligesom lægger op til, at man på længere sigt udelukkende skal benytte sig af stipendier. Det er altså uddannelsesløn, og det mener vi er den forkerte vej at gå. Når en ung f. eks. vil købe sig en gård eller en forretning eller en fabrik eller en tømrervirksomhed, altså vil være selverhvervende, så må han selv skrabe de penge sammen, han skal bruge, eller også sætte sig i gæld, hvilket forudsætter, at han med årene vil kunne afvikle denne gæld. Jeg mener, at man i så vid udstrækning som muligt bør sidestille etableringsmulighederne, hvad enten man vil have en teoretisk eller en praktisk uddannelse, og det mener jeg ikke forslaget fra SF og VS lægger op til.

Jeg synes, det er meget flot, når ministeren taler om paradeforslag. Det vil måske overraske rundt omkring i uddannelsesinstitutioner og i Statens Uddannelsesstøtte, som har anvist disse ting. Forslaget til en revision af Statens Uddannelsesstøtte bygger stort set på de tankér, som vi har været fremme med her.

Det, der er det afgørende i disse to forslag her, er, at her er vi 3 partier, som gerne vil gøre et eller andet positivt for de unge på det område. Jeg synes faktisk, det er flot, når ministeren siger, at det bare er paradeforslag. Jeg vil prøve at fortolke denne udtalelse positivt, idet jeg tror, at udtalelsen dækker over en virkelig dårlig samvittighed fra ministerens og fra regeringens side med hensyn til behandlingen af de unge.

Jeg vil godt spørge ministeren, om ministeren ikke finder, at der er en forvriddning mellem den støtte, som unge arbejdsløse kan få, og de økonomiske muligheder, man giver de unge, som ønsker en uddannelse. Jeg har ikke hermed lagt op til, at man skal skære ned på ungdomsarbejdsløshedsunderstøttelsen, men jeg vil blot pege på de helt urimelige økonomiske forhold, man giver de uddannelsessøgende, sammenlignet med hvad man kan få, hvis man bare melder sig ud af uddannelsessystemet. Jeg vil gerne have ministerens kommentar til de to aspekter i de unges problemer.

Jeg vil gerne videre. Når ministeren siger, at det er en genfremsættelse, er det da rigtigt, og det er også rigtigt, at der ikke er foretaget ændringer, selv om der er sket meget siden. Der er sket meget, der er blevet større arbejdsløshed, men det synes jeg i og for sig kun indikerer, at der er endnu mere behov for at afvikle de statsgaranterede lån til fordel for statslån, der er rente- og afdragsfri i uddannelsestiden. Der er også kommet en stigende rente, hvilket pålægger de uddannelsessøgende en enorm rentebyrde, som er særlig mærkbar og tyngende for dem, der skal have en lang uddannelse. Er det de ting, ministeren tænker på der er sket, siden retsforbundets forslag sidst var til behandling? Det er ikke just noget, der har gjort, at det er blevet mere attraktivt at tage en uddannelse.

Statsudgiften er anslået til 2,5 mia. kr. Ja, vi må have nogle tal på bordet. Det er, som fru Ebba Strange sagde, meget vanskeligt, for hvordan regner man disse ting ud? Hvad koster det staten, at vi jager en del unge ud af deres uddannelse af økonomiske grunde og så på anden måde forsøger at lappe på deres tilværelse? Det er meget svært at gøre op i kroner og øre, fru minister. Jeg skal ikke trætte forsamlingen med at nævne de tal, som jeg har gengivet i mine bemærkninger, men henvise til mine bemærkninger, hvor jeg

[Alfred Hansen]

har taget tallene fra Statens Uddannelsesstøttes rapport af 30. august 1979. De tal er en illustration af, hvor det bærer hen. Det er klart, at de uddannelsessøgende ikke i ret stort omfang overhovedet kan betale disse penge tilbage. Derfor mener jeg faktisk, det er bedre, at man siger: det er et dårligt system, vi må lave det om, vi må finde noget andet og bedre. Så er de i hvert fald fritaget for den psykiske byrde, som det må være i et helt uddannelsesforløb at skulle tænke på: hvordan skal jeg dog kunne leve op til de økonomiske forpligtelser, som jeg har påtaget mig ved at optage disse lån?

Ministeren antydede, at det ikke var manglende sympati for indholdet, men hensynet til landets økonomiske situation, der gjorde, at hun måtte gå imod forslaget. Ja, der er nogle her i folketinget, der synes, at vi skal købe kanoner i stedet for, og der er også nogle, der synes, vi skal give nogle flere milliarder kroner til erhvervslivet. Det er klart, at man ikke kan tilgodese alle disse synspunkter og samtidig give de unge en gunstig uddannelsesmulighed.

Vi må se, hvordan den nye SU-lov virker, bliver der sagt. Ja men hvad var der af ændringer i den – ud over at man gav nogle millioner kroner, som efter min mening langtfra var tilstrækkelige? Det var en slik, man gav dem. Desuden sænkede man grænsen for forældrefafhængigheden fra 23 til 22 år. Virkelig revolutionerende, virkelig et prisværdigt initiativ fra regeringens side! Vi vil da godt lade den nye lov virke. Jeg har taget nøje hensyn til, at denne lov træder i kraft 1. august 1980; derfor har jeg foreslået, at retsforbundets forslag træder i kraft 1. august 1981.

Man bør skønne over udgifterne, hvis man fremsætter lovforslag, sagde ministeren. Det var vistnok med særlig adresse til SFs og VS' forslag, for ministeren kunne jo selv oplyse, hvad mit forslag ville koste, selv om jeg sætter spørgsmålstegn ved aktualiteten og rigtigheden i disse tal, når vi tager alle aspekter med. Jeg synes i og for sig, det er noget dristigt af en socialdemokratisk minister at henvise til, at man altid bør skønne over udgifterne. Der var noget med en efterlønsordning, der blev vedtaget her for et års tid siden. Der skød man godt nok helt ved siden af i sine konsekvensberegninger fra regeringens side. Der kunne findes mange tal, som

tyder på, at regeringen ikke altid ved, hvad det medfører af offentlige udgifter, hvis de og de love bliver vedtaget. Det ved ministeren også. Vi har jo ikke – uanset om vi er et lille eller et stort parti – den administrative hjælp, som ministeren har. Jeg vil tage bemærkningen som udtryk for, at ministeren er villig til at svare på alle de spørgsmål, vi måtte have at stille i udvalget. Vi har altså ikke administrationsapparatet til på kroner og øre at fastslå, hvilke udgifter lovforslaget vil medføre. Det, vi kan i al stilfærdighed, er at lægge noget på bordet, hvor vi antyder, i hvilken retning vi ønsker at udviklingen skal forløbe. Det er det, vi har gjort efter fattig evne.

Socialdemokratiet afviste. Det er klart, det er en nøje konsekvens af ministerens indlæg; der var da en vis koordination mellem de to taler, der blev holdt. Venstre afviste, og det kan nok forbavse mig noget, fordi jeg synes, der i og for sig er en god liberal grundholdning i hovedsigtet med vort forslag.

Hr. Fogh Rasmussen siger, at de, der modtager fuld stipendiestøtte, vil blive dårligere stillet ved en vedtagelse af retsforbundets forslag. Nej, hr. Fogh Rasmussen, det vil de ikke. Medmindre de kan leve af stipendierne. Så er det rigtigt. Men så er det spørgsmålet, om de overhovedet skal have stipendier, for så må det betyde, at de får hjælp fra anden side. Den unge, som skal have maksimal støtte, dels gennem stipendier, dels gennem statsgaranterede lån, vil kunne stå sig ved at få dette forslag vedtaget. Det burde hr. Fogh Rasmussen vide som cand. oecon. – det tror jeg er den uddannelse, hr. Fogh Rasmussen har. Men det kan godt være, at de personer, som hr. Fogh Rasmussen i særlig grad tænker på, er dem, som kan nøjes med stipendierne, og som får stipendierne på grundlag af forældrenes lave skattepligtige indtægt. Det skal jeg ikke kunne sige, men det giver mig en tanke i den retning.

Jeg vil gerne sige tak for de kommentarer, der er kommet, også fra fru Eva Møller, som tilkendegav, at der var visse ting i forslaget, som man kunne være tilhænger af. Hun var ikke helt sympatisk indstillet over for, at man helt gik over til rentefri lån. Det ligger nok nogenlunde på linje med CDs forslag. Jeg vil være med til et hvilket som helst initiativ, der går i retning af at gøre det lidt mere tåleligt for de uddannelsessøgende.

[Alfred Hansen]

Hr. Halvgaard ville gerne erstatte de statsgaranterede lån med statslån, men de måtte ikke være rentefri. Vi vil godt være med til at give et tilskud til renteudgiften. Jeg ved ikke, hvor meget hr. Halvgaard havde tænkt sig at de unge skulle betale i rente til staten for lånene.

Tiden er udløbet. Jeg skal blot slutte med at sige tak for de meget positive kommentarer, der kom fra CD og i særdeleshed fra kristeligt folkeparti.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Ordføreren vedrørende beslutningsforslag nr. B 119 angående reform af Statens Uddannelsesstøtte, hr. Steen Folke, har ordet.

Steen Folke (VS):

Jeg har ikke så forfærdelig meget at takke de øvrige ordførere for. Nu er det i og for sig heller ikke specielt afgørende; jeg har jo mit på det tørre, jeg klarer mig nok, selv om man ikke gør noget ved de uddannelsessøgendes økonomiske situation, men jeg synes nok, at det er trist set ud fra netop de uddannelsessøgendes situation, at der er så ringe vilje til at gøre noget reelt ved deres økonomiske problemer.

Bevares, både hr. Jimmy Stahr og hr. Fogh Rasmussen kunne svinge sig op til at sige, at der da var interessante detaljer og interessante ting, som man kunne kigge på ved en anden lejlighed, men det kan de studerende jo ikke leve af ret længe, disse interessante detaljer, som man ad åre kan vende tilbage til. Der er faktisk brug for at sætte ind med nogle væsentlige forbedringer her og nu.

De studerendes økonomiske situation er blevet mere og mere desperat igennem de sidste år. Fru Eva Møller svang sig op til at medgive, at der sikkert er økonomiske problemer for de uddannelsessøgende. Ja, det tør jeg nok sige der er. Hvis fru Eva Møller bare tror, at det er der måske, må jeg henvise til den strøm af rapporter, der findes, og som vi har refereret til i bemærkningerne, studenter sociale undersøgelser af den ene og den anden art, som sort på hvidt og ganske klart dokumenterer, at de uddannelsessøgendes økonomiske problemer er ganske alvorlige, og at de bliver alvorligere år for år. Værdien af den uddannelsesstøtte, de får, er blevet gradvis udhulet igennem de sidste snart man-

ge år. Så der er i hvert fald ingen grund til at tvivle om, at der er alvorlige økonomiske problemer.

Når jeg siger, at der ikke er så meget at takke for, vil jeg godt lige bemærke én ting i det, som ordførerne har sagt. Der er ganske mange ordførere, som har sagt, at de godt ville gå ind for at erstatte de statsgaranterede banklån med statslån. Så vidt jeg forstod, gjaldt det foruden forslagsstillerne til de to forslag, det vil sige både SF, VS og retsforbundet, også fremskridtspartiet, hvis ikke jeg misforstod det, og kristeligt folkeparti. Det vil sige, at der altså i alt er fem partier i hvert fald, som har erklæret en positiv holdning til dette ganske vigtige element i den reform, som vi foreslår. Med andre ord: socialdemokratiet kan, hvis man ønsker det, få et stort og bekvemt flertal for at afskaffe de statsgaranterede banklån og gå over til statslån. Eller sagt på en anden måde: det er socialdemokratiets ansvar, hvis dette ikke sker. Vi har nu godt været klar over i et stykke tid, at sådan lå det. Der var engang, nemlig da venstre regeringen afskaffede statslånene og gik ind for, at det var bankerne, der skulle til at profitere på de uddannelsessøgende, hvor socialdemokratiet var imod denne banklånsordning. Men det er, ligesom om man er ved at løbe fra den – eller man er for længe siden løbet fra den holdning, man havde dengang. Jeg synes, det skal trækkes meget klart frem, at det alene er socialdemokratiet, der afgør, om vi får lavet den væsentlige reform, der indgår som noget centralt i vores forslag. Der kan blive et bredt flertal for det, hvis regeringen og socialdemokratiet vil være med.

I øvrigt er det tanker, som også har været fremme i det centrale uddannelsesråd, så selv regeringens egne nærmeste rådgivere har været inde på noget af det samme. Det var en ting, jeg synes man skulle arbejde videre med, også i forbindelse med udvalgsarbejdet omkring vores forslag.

Det generelle argument fra stort set samtlige ordførere har været, at alt det her kan være meget godt, men vi har ikke råd, det er et helt forkert tidspunkt at komme med forslag af den art på osv. osv. Det kunne man vende om og spørge: hvad koster det at lade være? Det har ordførerne ikke været så meget inde på. Det er nemlig også dyrt. Det koster meget store beløb hvert år at lade være med at

[Steen Folke]

lave en ordentlig reform af uddannelsesstøtten.

Andre har også været inde på problemet med misligholdte lån. Det er en mindre ting i sammenhængen, men jeg synes alligevel, det er tankevækkende, når Statens Uddannelsesstøtte selv gør opmærksom på, at man må forvente, at omfanget af disse misligholdte lån vokser helt op til 341 mill. kr. i 1983. Jeg har ikke nogen mulighed for at skønne, om dette er rigtigt, men det er i hvert fald formentlig ikke noget, der er grebet ud af lufte. Det er da et sted, hvor man kan sige, at der er noget, man kunne spare, hvis man lavede en ordentlig SU-reform.

Nok så vigtigt synes jeg det er, at man vil kunne reducere de studerendes erhvervsarbejde meget drastisk, hvis man laver en ordentlig uddannelsesstøtte. Det er noget, der også er skønnet over, og man har altså skønnet, at i størrelsesordenen 20.000 menneskers arbejde optages af alle disse uddannelsessøgende, som er nødt til at have deltidsarbejde for overhovedet at overleve ved siden af studierne. Med andre ord: arbejdsløshedsunderstøttelsen til 20.000 mennesker kunne man spare. Samtidig mener jeg, at det var en mere hensigtsmæssig måde at få dette arbejde fordelt på blandt folk, som nu er arbejdsløse, mens de studerende kunne hellige sig det, som burde være deres hovedfunktion, nemlig at få noget ud af de studier, de er i gang med.

Det er klart, at erhvervsarbejdet, som har et meget stort omfang – det har vi skrevet noget om i vores bemærkninger – og et voksende omfang, er med til væsentligt at reducere det udbytte af undervisningen, som de uddannelsessøgende får. Det kan ingen vel bestride. Det er med andre ord en dårlig udnyttelse af de ressourcer, der bruges i uddannelsessektoren. Der finansieres bygninger, lokaler, lærerlønninger, materialer og 117 ting, og det koster milliarder af kroner at holde hele dette apparat gående. Samtidig har man studerende gående, som er så presede økonomisk, og som bliver nødt til at tage erhvervsarbejde i et sådant omfang, at de kun får halvt eller en tredjedel udbytte af undervisningen. Studietiderne vokser, de er længere og længere om at gennemføre, fordi de ikke har tid til at koncentrere sig om uddannelserne. Ja men det er der da et kolosalt spild i. Her er altså endnu et felt, hvor

man må sige, når man skal gøre dette regnestykke op, at der kan spares noget, samtidig med at det her koster nogle penge.

Det er klart, at der også er en form for rationalitet i, at man ikke ønsker at være med til at bevilge disse midler; det er den sædvanlige rationalitet, når man diskuterer herinde, det er kapitalens rationalitet, det handler om, den såkaldte nødvendighed af at skære ned på de offentlige udgifter. Det er de sociale formål og de uddannelsesmæssige formål, der må holde for, for at man til gengæld kan give milliardtilskud til kapitalen. Der holder man sig ikke tilbage; det indgår også i den seneste kriseplan. Det er der en form for rationalitet i, men det er en meget snæver kapitalrationalitet, der er tale om.

I den forbindelse kan man nævne, at regeringen oven i købet, så vidt jeg forstår, dropper det, som man tidligere er gået ind for, nemlig en forbedring af uddannelsesstøtten for de 16–17-årige. Der er et meget, meget stærkt behov. I den nuværende situation vælger regeringen altså at sige: det dropper vi også, det er et af de steder, hvor vi skal skære ned, så kan vi til gengæld forære kapitallerne noget mere, som de kan bruge til rationaliseringer, til at forbedre profitterne, og så kan der måske endda blive øget arbejdsløshed ud af det. Det er hele denne tankegang, der ligger bag, at man alligevel ikke vil være med til at gennemføre en ordentlig økonomisk reform af uddannelsesstøtten.

I forbindelse dermed må jeg også nævne de indholdsmæssige stramninger, som gennemføres i disse år, hvor den dårlige SU er med til at føre til en form for politisk disciplinering, er med til at tvinge de uddannelsessøgende til alene at indrette deres studier på det meget snævert eksamensrettede, som vanskeliggør, at de studerende kan bruge tid på mere selvstændige og kritiske former for udforskning af forskellige problemer, og hvor der i uddannelsernes indretning og afretning i stadig højere grad lægges vægt på erhvervslivets snævre behov.

Jeg mener, de tendenser er klare i forbindelse med disse års uddannelsesplanlægning, og den dårlige SU kan i virkeligheden være med til at understøtte nogle af disse stramninger.

Undervisningsministeren nægtede, at der var tale om, at SU – bl. a. den seneste lov – havde sådanne konsekvenser. Jeg mener ikke

[Steen Folke]

desto mindre, at det er ubestrideligt, og jeg tænker i den forbindelse bl. a. på den stramning, der ligger i et begreb som studieaktiv. Når man strammer studieaktivitetsbegrebet, er man med til at gøre studierne mere snævert eksamensrettede – og det er givetvis også formålet med det – og man er med til at vanskeliggøre disse mere selvstændige og måske kritiske studier, som burde være noget væsentligt i hvert fald i forbindelse med de højere uddannelser og ikke mindst universitetsuddannelserne.

Ministeren harceleret lidt over, at forslaget fra vor side ikke indeholder beregninger over, hvad det koster, men det er faktisk meget svært at gøre op. Man kan selvfølgelig finde et bruttobeløb – det har vi nu heller ikke et apparat der lige kan regne ud – og selv det kan være svært nok. Men hvis man skal gøre det rimeligt op, mener jeg, at man fra dette bruttobeløb, som et sådant forslag vil koste i merudgifter, må fratrække det, man sparer ved, at man ikke mere skal indfri misligholdte lån, og ved, at man ikke mere skal betale arbejdsløshedsunderstøttelse til alle dem, som så kan komme i arbejde i stedet for de studerende, der kan hellige sig deres studier. Der vil være besparelser ved, at man ikke behøver at opretholde en kæmpeuddannelseskapacitet på alle områder, som måske kun udnyttes halvt eller trekvart, fordi de studerende bruger alt for megen tid på at skrabbe så meget sammen, at de kan leve af det, ved erhvervsarbejde og andre ting. Det er et sådant regnestykke, der er det politisk relevante, men det er ikke helt nemt at stille op. Jeg synes, vi skal prøve at skyde os ind på det i uddannelsesudvalget, og vil gerne være med til at stille spørgsmål om det, men der er altså ikke noget mærkeligt i, at vi ikke på forhånd har kunnet gennemføre regnestykket, for det er et stort og kompliceret regnestykke. Jeg tvivler ikke om, at de nøgne bruttomerudgifter ved dette her bliver milliarder, men så er der altså nogle modregninger, som bliver nok så interessante.

Jeg synes også, at socialdemokratiets tidligere holdning til banklånene harmonerer dårligt med, at ministeren fnysende afviser, at der skal bruges flere milliarder kroner på SU af denne art. Socialdemokratiet er tidligere selv gået ind for en statslånsordning, som i forhold til banklånsordningen også ville koste et milliardbeløb. Det vil også koste i

hvert fald mere end 1 mia kr. at erstatte de statsgaranterede banklån med statslån. Det har været regeringens eller socialdemokratiets politik på et tidspunkt i hvert fald, så man skal måske ikke fnyse så meget over, at andre stiller forslag, som målt i bruttoudgifter i hvert fald er ganske udgiftkrævende.

Når vi har udarbejdet et forslag som det, vi har fremsat her, hænger det selvfølgelig også sammen med de uddannelsessøgendes egen kamp for at få lidt mere rimelige eller anstændige levevilkår. Forslagene tager udgangspunkt i de krav, der er rejst i studenterbevægelsen både inden for rammerne af Danske Studerendes Fællesråd og de uddannelsessøgendes samarbejdsudvalg. Dog vil jeg nævne, at man på den seneste DSF-kongres, som jo lige er afholdt, har stillet krav om 40.000 kr. i rådighedsbeløb. Vi har skrevet 35.000 kr., men det må jo også pristalsreguleres, hvis det skal følge med situationen. Priserne galoperer, og det er ikke bare energipriserne, der galoperer, så på et eller andet tidspunkt må man altså også sætte rådighedsbeløbet i vejret, men vi har holdt os til de 35.000 kr. i første omgang.

Men det er klart, at det ikke mindst er de uddannelsessøgendes egen kamp, som er afgørende for, om der kommer noget ud af dette her. Der er jo sandt at sige ikke megen velvilje herinde, men de uddannelsessøgende har selv aktiviteter i gang; så sent som i sidste uge var der jo forskellige manifestationer som led i den kamp for en bare nogenlunde anstændig uddannelsesstøtte, som de uddannelsessøgende selv gennemfører, og det er i sidste ende nok det, der er helt afgørende for, om man kommer igennem med nogle forbedringer af de uddannelsessøgendes økonomiske situation.

Til sidst blot et par ord om retsforbundets forslag, som vi jo før har udtalt os om. Vi kan ikke medvirke til det. Vi er ikke enige i, at stipendierne skal afskaffes. Vi er heller ikke enige i, at ungdomsydelsen skal opretholdes, selv om jeg på hr. Alfred Hansens bemærkninger nu kunne forstå, at der måske var en tilnærmelse til vores eget forslag. Vi er heller ikke enige i, at der ikke skal være EFG-løn i basisåret, men det er nogle ting, vi nok må tale videre om i udvalgsarbejdet.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

[Undervisningsministeren]

Jeg har kun et par enkelte bemærkninger til nogle af de ting, der er sagt af de to forslagsstillere. Det ene drejer sig om banklånene. Jeg har altid givet udtryk for, og jeg er stadig af den opfattelse, at det var ulykkeligt, da venstre regeringen i 1974 besluttede sig til at gå over fra statslån til statsgaranterede lån. Problemet i dag er, at vi må erkende, at det er væsentlig nemmere at gå fra statslånene til de statsgaranterede lån, end det er at gå den anden vej, og jeg skal om lidt vende tilbage til, hvorfor det er sværere.

Hr. Alfred Hansen hæftede sig ved, at jeg brugte udtrykket »paradeforslag«, som jeg vel brugte om begge forslag, men nok specielt i forbindelse med min gennemgang af SFs og VS' forslag. Ja, det gjorde jeg, men jeg gjorde det unægtelig efter at have givet udtryk for en principiel enighed med langt de fleste af enkelthederne i forslaget. Men når jeg brugte udtrykket »paradeforslag« – så kan man diskutere, om det er et udtryk, man bør bruge – hænger det sammen med økonomien. Jeg har ikke gennemregnet de økonomiske konsekvenser af forslaget, men jeg har nogle af tallene i hovedet, bl. a. tallet for banklånene. Hvis vi her i maj 1980 skulle gå over fra statsgaranterede lån til statslån, skulle vi med det nuværende antal studerende formentlig bruge et sted mellem 1½ og 2 mia kr. bare til at gå over til den ordning.

I den forbindelse kan man også stille det spørgsmål, om det ville være retfærdigt at lade de studerende, som fra 1975 og til i dag har fået de statsgaranterede lån, hænge på disse lån, fordi de har været så uheldige at få dem i den 5 års periode, hvor denne ordning fungerede, eller om man også skulle sikre dem. Hvis man mener det sidste, skal der lægges et beløb på omkring 6 mia kr. til, så det er ikke småpenge, dette her drejer sig om.

Et andet tal, jeg tilfældigt kan huske fra den debat, vi havde sidste år om SU-loven, vedrører forældreafhængigheden. Jeg er principielt tilhænger af forældreafhængighed; jeg mener ikke, det er det første sted, man skal sætte ind. Hvis jeg har få penge, vil jeg ikke lægge skjul på, at jeg hellere vil bruge dem til en forøgelse af stipendier end til en ned-sættelse af forældreafhængigheden, for vi må trods alt huske på, at alt andet lige er det unge mennesker fra velstillede hjem, der bliver ramt af forældreafhængigheden. Men

o.k., har vi penge nok, synes jeg også, det er godt at sætte forældreafhængigheden ned.

Men at sætte den ned fra de 22 år, som nu kommer til at gælde pr. 1. august i år, til 18 år vil koste et sted mellem 400 mill. kr. og 500 mill. kr. Dertil kommer så en række af de nye ting i SFs forslag, som jeg altså ikke har tal på endnu. Men det er altså alt i alt overordentlig store beløb, dette her drejer sig om.

Det var baggrunden for min holdning, der ikke, som hr. Steen Folke udtrykte det, var en fnysen ad forslagene – der er meget lidt i dette her, jeg ikke kan være principielt enig i – men som viser sig i, at jeg måtte sige: jeg kan ikke stå med anstændigheden i behold på denne talerstol i dag og sige, at jeg vil være med til dette, for jeg ved, at de penge ikke kan skaffes for øjeblikket. Jeg vil gerne have disse bemærkninger med. Jeg tror ikke på, at man kan gennemføre alle disse for langt de fleste tings vedkommende rimelige og rigtige forslag på én gang. Vi må stille spørgsmålene: kan vi gnave os ind på nogle af problemerne, og hvor er de tungeste problemer? Personlig synes jeg, de tungeste problemer ligger i de statsgaranterede banklån og mindre, som jeg sagde det før, i forældreafhængigheden eller i en række af de andre problemer, der er rejst. Men hvis vi skal vinde frem, må det ske trinvis. Jeg så gerne – og det tror jeg en hvilken som helt undervisningsminister i mit sted gerne så – at det var muligt at gennemføre en virkelig reform af uddannelsesstøtten. Men der er jo ingen grund til at stå og love noget, man ved ikke kan realiseres. Derfor er det, jeg stræber efter, at man gradvis gnaver sig ind på de alvorligste af problemerne i uddannelsesstøtten.

Eva Møller (KF):

Jeg vil gerne begynde med at sige, at jeg er blevet opmærksom på, at jeg vistnok kom til at udtrykke mig lidt kluntet med hensyn til spørgsmålet om lån. Derfor kan jeg sige, at vi i det konservative folkeparti er positive over for tanken om at konvertere en del – og jeg understreger udtrykkeligt en del – af de statsgaranterede banklån, der gives, til statslån. Når vi er det, er det, fordi vi er klar over, at de studerende, som modtager disse

[Eva Møller]

banklån, må slås med en meget stor rentebyrde.

Jeg skal med det samme sige til hr. Steen Folke, at hvis undervisningsministeren, hvad jeg ganske vist ikke rigtig tror efter de bemærkninger, der kom her til sidst, i morgen eller i overmorgen skulle fremsætte lovfor-slag om, at man vil afskaffe de statsgarante-rede lån – det mener hr. Steen Folke jo der er flertal for – er vi altså ikke med i et fler-tal. Vi vil afskaffe en del af de statsgarante-rede lån, men heller ikke mere end en del af dem.

Så vil jeg gerne sige til fru Ebba Strange, at jeg i mit indlæg bemærkede, at vi i det konservative folkeparti var for stipendier i den første del af uddannelsen, indtil en stop-prøve var bestået. Vi mener hermed at have sikret, at ingen ung af økonomiske grunde afholder sig fra at påbegynde en uddannelse. Der består nok en politisk uenighed mellem os på dette punkt, men det er den holdning, vi har i det konservative folkeparti.

Jeg har naturligvis, som fru Ebba Strange også sagde, bemærket, at der tales om en overgangsordning med hensyn til, hvornår man skal være uafhængig af forældreindtægten. Men jeg udtalte mig om princippet, og vi mener i det konservative folkeparti helt klart, at det er et forkert princip at modar-bejde den naturlige samhørighed, der er mel-lem de 16–18-årige og deres forældre. Det er en af grundene til, at vi ikke generelt kan gå ind for den ordning, som siger, at enhver 16–18-årig skal have det beløb, der omtales i forslaget fra SF og VS.

Vi har ikke hermed sagt noget om, at vi mener, at ungdomsydelserne er helt problem-frie og administreres ganske udmærket. Vi vil da gerne se på problemerne i forbindelse med ungdomsydelserne med de forskellige beløb osv., men vi mener bare ikke, det hører til under den lov; det hører til et helt andet sted og skal formodentlig så behandles i so-cialudvalget.

Jeg skal også i forbindelse med dette sige, at vi i det konservative folkeparti mener, at den private opsparing bør øges; det har vi senest fremsat lovforslag nr. L 179 om. Vi tror på, at hvis man gør noget for at fremme opsparingen og tillige giver et incitament hertil, vil mange forældre være interesserede i at spare op til deres børns og unges uddan-nelse. Derved kunne vi måske også opnå, at

en del unge mellem 16 år og 18 år stadig uden at ligge forældrene til byrde kunne på-begynde en uddannelse.

Endelig skal jeg gøre en bemærkning til hr. Steen Folke. Jeg mener, vi engang har haft en fortid sammen i studenterrådet, og jeg troede egentlig, at det fra den tid kunne erindres, at jeg var matematiker, og at jeg derfor, når jeg benytter ordet »sikkert«, be-nytter det i betydningen sikkert, ikke »må-ske« eller »usikkert« eller noget som helst andet, men altså i den gode matematiske be-tydning om noget, at det er helt sikkert.

Til sidst skal jeg sige, at jeg ikke håber, den inflationsrate, hr. Steen Folke indirekte omtalte, er korrekt, da han sagde, det var rimeligt, at beløbet til de studerende var 40.000 kr og ikke 35.000 kr. om året, for det giver efter mine beregninger ved lidt hoved-regning en inflationsrate på 14 pct. fra den 25. marts, hvor forslaget blev fremsat, til i dag, hvor vi har den 23. april, og helt så galt tror jeg trods alt ikke det er.

Halvgaard (FP):

Fru Mimi Jakobsen forstod åbenbart mit indlæg, som om jeg ad økonomisk vej ville begrænse adgangen til de højere uddannel-sesinstitutioner. Med andre ord, at det var den enkeltes økonomiske forhold, der skulle være afgørende for, hvorvidt man kunne stu-dere. Det har fru Mimi Jakobsen helt misfor-stået. Jeg gav klart udtryk for, at de 19.000, som udgør den årlige totalramme til de høje-re uddannelser, er for høj og burde nedsættes til 3.000. Så er spørgsmålet, hvordan disse 3.000 skal klare sig økonomisk, og der er 4 muligheder. Den første mulighed er: ingen støtte overhovedet. Det havde man indtil ca. 1960; da måtte de studerende klare sig selv. Den anden mulighed er studieløn, den tredje statslån og den fjerde statsgaranterede bank-lån. Det er da rigtigt, som jeg også sagde i mit første indlæg, at hvis man stadig bibehol-der totalrammen på de 19.000, vil vi ikke være med til en revision af SU, ud over at vi vil acceptere, at de statsgaranterede lån bli-ver erstattet af direkte statslån.

Så spurgte hr. Alfred Hansen, hvilken ren-tefod man så skulle anvende. Det afhænger i høj grad af, hvad samfundet har råd til. Jeg er ikke sikker på, at samfundet har råd til at kvitte noget i renten, så jeg tror, det bliver

[Halvgaard]

almindelig bankrente i hvert fald i en overskuelig fremtid.

I det øjeblik man kunne få totalrammen ned på de 3.000 – og det er endda i overkant – sådan at man nogenlunde uddanner efter, hvad samfundet har behov for, er vi positive også over for eventuel studieløn, selvfølgelig med kontrol, eksamener osv., sådan at ingen kan studere på nas og samtidig få studieløn. Det er de tanker, vi har gjort os med hensyn til SU.

Ebba Strange (SF):

Kun et par bemærkninger her i anden runde. Da ministeren talte om, hvor dyrt det ville være at afvikle banklånene til fordel for statslån, sad jeg og tænkte på alle de færdiguddannede kandidater, der har svært ved at få arbejde, og som sidder med en kæmpegæld, som jo må virke fantastisk uoverskuelig, og jeg tænkte på, at folketinget netop har vedtaget en gældssaneringsordning for landmændene – jeg håber, venstres ordfører stadig væk er til stede. Spørgsmålet er, om der ikke var andre grupper i denne befolkning, der også kunne trænge til en gældssanering. Jeg tror, vi skal se lidt på, om den model, venstre har lagt frem med hensyn til gældssanering for landmænd, kunne anvendes på færdiguddannede kandidater, der jo nemlig også har optaget lån til en rente på 11–12 pct., og som nu sidder og skal betale dem af med en rente på 20–22 pct. Det er klart, de er præcis lige så dårligt stillede som de landmænd, der har investeret i forventning om en anden rentefod end den, de nu kommer til at betale tilbage med. Men det tror jeg vi skal vende tilbage til fra SFs side på et senere tidspunkt.

Vi har diskuteret dette så tit. Jeg er enig med ministeren i, at den ulykkelige dag var den dag, statslånene blev afskaffet, fordi dette problem accelererer for hvert år, der går. Men så meget desto mere vigtigt er det vel at få taget fat på en afvikling, og en afvikling er der i hvert fald flertal for i dette hus. Derfor håber jeg, ministeren kan få overbevist sine regeringskolleger om, at det er nødvendigt at få taget fat på den del. For selv om jeg synes, at vi godt kunne tage fat på denne reform nu, foregår der naturligvis også i mit hoved noget med en prioritering, og jeg me-

ner også, at det første vigtige punkt i prioriteringen er at få afviklet banklånene.

Den anden bemærkning er til fru Eva Møller. Vi er uenige med det konservative folkeparti i det der med stopprøverne. Vi mener, der foregår rigeligt med prøver, også prøver, der har stoplignende virkning, i alle uddannelser, ikke bare i de længerevarende videregående uddannelser, men også i de kortere videregående uddannelser; man kender modellen fra mange af de uddannelser, som jeg kender noget til i hvert fald, så det behøver vi ikke at udvide efter vores mening.

Men det er rigtigt, at hvis alt det, de studerende kunne få i de første år, var stipendier, ville det være lettere for dem at begynde, men jeg mener alligevel, vi stadig væk har den hurdle tilbage, der hedder, at hvis man kommer fra et miljø, hvor det ikke er almindeligt at bygge sin økonomi på lån, hvor man simpelt hen er bange for disse lån, fordi man er bange for ikke at kunne indfri dem, når tiden kommer, vil den store låneandel, som man bliver nødt til at tage på et senere tidspunkt, alligevel afholde unge mennesker fra at gå i gang.

Så vil jeg endelig sige noget om det med princippet at give de 16–18-årige uddannelsesstøtte. Vi har jo mange forskellige uddannelser i dette land, og dem, vi diskuterer, når vi diskuterer SU, er en ganske bestemt del af disse uddannelser. Ved siden af de uddannelser har vi læringeuddannelser, de helt almindelige håndværkslæringeuddannelser, og dér får de unge mennesker jo deres lærlingeløn helt uafhængigt af, hvad forældrene tjener. Det samme gælder, når unge mennesker går i gang med en bankuddannelse, en etatsuddannelse, en sygeplejeruddannelse og andre uddannelser, hvor man får løn i uddannelses-tiden: den bliver givet fuldstændig uafhængigt af, om man har rige forældre eller fattige forældre. Det er da klart, at det giver en meget større frihed for de unge mennesker at vælge en sådan uddannelse, når de ikke skal tage hensyn til, hvor meget deres forældre nu kan klare. Jeg tror, vi er mange, der kender eksempler på unge mennesker, som føler sig fantastisk bundne af den forældreafhængighed, de bliver ved med at være i – nu heldigvis kun til det 22. år, tidligere til det 23. år – når de skulle uddanne sig og var afhængige af at gå hjem og bede far og mor om støtte med regelmæssige mellemrum, for-

[Ebba Strange]

di de ikke kunne klare sig for det, de fik i uddannelseshjælp.

Alfred Hansen (DR):

Jeg blev så glad, da hr. Halvgaard i sit første indlæg sagde, at han syntes, det var en god idé at forlade de statsgaranterede lån til fordel for statslån, og så måtte man fastsætte en eller anden rente, hvor vi altså foreslår, lånene skal være rente- og afdragsfri i hele uddannelsesperioden og derefter forrentes til en rentefod, der svarer til 1 pct. over diskontoen, altså langt under markedsrenten. Men når jeg nu får at vide af hr. Halvgaard, at det faktisk skal være til markedsrenten, altså den rente, som gælder på det øvrige pengemarked, må jeg spørge hr. Halvgaard, hvad der er fordelene ved at lægge dem om fra statsgaranterede lån til statslån, i hvert fald for de uddannelsessøgende. Jeg synes ikke, der var megen imødekommenhed fra hr. Halvgaards side, når jeg får den sidste oplysning her med.

For ca. 20 timer siden sad jeg i et politikerpanel i Solbjerg ved Århus sammen med fru Lissa Mathiasen fra den socialdemokratiske folketingsgruppe, og da sagde fru Lissa Mathiasen: nu må vi i gang med at få afskaffet de statsgaranterede lån til fordel for statslån. Det var ikke engang på min foranledning, fru Lissa Mathiasen sagde det, og derfor var jeg naturligvis meget glad for at høre, at der også er et medlem i den socialdemokratiske gruppe, som ikke synes, at ordningen med de statsgaranterede lån er en god ordning. Så bliver man selvfølgelig dobbelt ked af det, når man nu hører, at både hr. Jimmy Stahr og ministeren tager afstand herfra.

Når hr. Steen Folke fortsat sætter sin lid til stipendierne, kunne jeg godt tænke mig at stille hr. Steen Folke det spørgsmål – og det kunne i og for sig besvares af alle dem, der tror, at stipendierne bare er sagen: tror hr. Steen Folke, at den måde, man fordeler stipendierne på, er retfærdig? Finder hr. Steen Folke virkelig, at forældrenes skattepligtige indtægt er et retfærdigt og et godt kriterium for tildeling af uddannelsesstøtte til de unge? Jeg mener, at den skattepligtige indtægt langt fra giver et reelt billede af, hvad en familie har at leve af. Jeg tror, at den skattepligtige indtægt ofte er udtryk for evnen til

at trække fra. Jeg synes nok, socialdemokratiet burde tænke på, at arbejdsmanden og hans kone, der bor på 4. sal, og som har nul kroner at trække fra, men som har deres 80.000–90.000 kr., som de måske betaler stor skat af, ikke kan få maksimal stipendiestøtte til deres børn, når de skal have en uddannelse. De har ikke noget at trække fra, deres bruttoindtægt er også deres skattepligtige indtægt. Og så bør han ikke trække grupper frem, som har helt andre fradragsmuligheder.

Så stillede ministeren mig et spørgsmål, og det vil jeg gerne svare på, nemlig om det ville være retfærdigt, hvis vi nu pludselig pr. dato afskaffede de statsgaranterede lån, over for dem, der f. eks. sidste år og tidligere har optaget disse lån, og som endnu ikke er færdig med at tilbagebetale dem. Nej, det synes jeg da i og for sig ikke er særlig retfærdigt, men at benytte det argument til at retfærdiggøre en fortsættelse af et galt system er meget tyndbenet, og jeg vil gerne sige til ministeren, at jeg synes bestemt, at man på dette område som på så mange områder inden for det politiske liv må lave en overgangsordning. Jeg vil med stor interesse se frem til et initiativ fra ministerens side, og det skal ikke skorte på velvilje fra retsforbundets side, heller ikke til at skaffe det fornødne provenu til en sådan reform.

Der er to grunde til, at vi vil gøre helt op med forældreafhængigheden for voksne, selvstændige mennesker, for folk over 18 år, som er myndige, som skal udøve værnepligt osv. Den ene er, at vi føler, det er en hån mod de unge, at f. eks. en 23-årig, efter den 1. august i år en 22-årig, som måske har stiftet hjem, skal være afhængig af forældrenes indtægtsforhold. Hvor er den sunde fornuft i, at dette er det eneste område, hvor de unge ikke er selvstændige, men skal være afhængige af deres forældres indtægtsforhold? Det er dem, det står og falder med, om de skal have stipendier, om de skal have SU, eller hvad de skal have. Det finder jeg urimeligt.

Den anden grund er, som jeg tidligere har sagt, at forældrenes indtægtsforhold ikke er et godt kriterium. Havde der været tale om forældrenes reelle indtægt, var den side af sagen da lidt mere acceptabel, men det kan ikke retfærdiggøre, at man håner de unge, for det er nedværdigende for de unge på dette område ikke at være selvstændige.

[Alfred Hansen]

Jeg stillede ministeren et spørgsmål i mit første indlæg, men fik ikke noget svar. Det er selvfølgelig en forglemmelse, og jeg skal derfor gentage mit spørgsmål: finder ministeren ikke, at de uddannelsessøgende er dårligere stillet økonomisk end f. eks. de ungdomsarbejdsløse?

Jimmy Stahr (S):

Jeg har med flid ledt i min seks linjer lange ordførertale efter det, hr. Alfred Hansen sagde om, at jeg skulle have taget afstand fra statslånene. Jeg har ikke fundet det. Tværtimod har jeg i utallige ordførertaler, når vi har behandlet SU, netop sagt, at jeg foretrækker statslån for statsgaranterede lån, hvad ministeren også har sagt her fra talerstolen i dag. Men jeg kan helt tilslutte mig ministerens ord om de problemer, der er i øjeblikket ved at gå fra statsgaranterede lån til statslån; det hindrer dog ikke, at jeg synes, det er rigtigt.

Alfred Hansen (DR):

Det ville være rart, når man endelig har sympati for noget, at man så også havde noget at have denne sympati i, og jeg skal på foranledning af den oplysning, der kom fra hr. Jimmy Stahr, nu spørge både hr. Jimmy Stahr og ministeren: hvornår mener regeringen og socialdemokratiet efter den plan, de er kommet frem med nu, og hvis vi forudsætter, at denne økonomiske saneringsplan bliver vedtaget uændret, at der vil være basis for og lyst til hos socialdemokratiet og regeringen at afskaffe de statsgaranterede lån og erstatte dem med statslån, der er rente- og afdragsfri i uddannelsestiden?

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Ordføreren for forslagsstillerne til beslutningsforslag nr. B 119 (om reform af Statens Uddannelsesstøtte), hr. Steen Folke, har ordet.

Steen Folke (VS):

Hr. Alfred Hansen spurgte mig, om jeg mente, at stipendiefordelingen foregik retfærdigt, sådan som den foregår i dag, baseret på skattepligtig indtægt, og svaret er nej, det mener jeg aldeles ikke, og det har jeg givet udtryk for, også fra denne talerstol. Jeg mener, det er et branduretfærdigt skattesy-

stem, vi har, og at disse indtægter overhovedet ikke behøver at have noget at gøre med folks reelle økonomiske formåen. Det skal der ikke være nogen tvivl om, men jeg kan ikke rigtig se, hvad det har at gøre med vores mere principielle diskussion om stipendier. Vores holdning er, at det principielt rigtige i virkeligheden er en uddannelsesløn, dvs. en løn til alle, der skal uddanne sig, og det vil jeg sige, at man i højere grad betragter en uddannelse som et arbejde; det er vores principielle holdning. Vi har her skitseret et forslag, som er mere moderat i og for sig, og som viser, hvordan man kan komme i retning af det principielt rigtige i sådan en gradvis proces. Det kan man så lide eller ej, men jeg kan ikke se, at det har noget at gøre med vores holdning til den skattepligtige indkomst som grundlag for fastsættelse af størrelsen af uddannelsesstøtten.

Fru Eva Møller mente, at vi havde en fortid sammen i Studenterrådet. Jeg må sige, at det erindrer jeg ikke, og det beklager jeg da, men bl. a. har jeg aldrig siddet i Studenterrådet – så vidt jeg husker. Nu var det heller ikke det centrale punkt i fru Eva Møllers argumentation, men jeg må så erkende, at jeg heller ikke var klar over, at fru Eva Møller var matematiker. Til gengæld kunne jeg godt høre, at fru Eva Møller ikke har forstand på sprog, så indirekte kunne jeg måske nok have sluttet. Det fremgik af den bortforklaring med, at i matematikken kunne »sikker« jo betyde »sikker« i betydningen 100 pct. sikkert. Det forstår jeg godt. Men at det kunne bruges til at bortforklare det, som fru Eva Møller sagde i første omgang, den hopper jeg til gengæld ikke på. De, der kan høre båndet her, det kan de, der læser fortrykket desværre ikke, men referenterne, der hører båndet, vil ikke være i tvivl om, hvad det var, fru Eva Møller sagde, og selv om man er henvist til kun at læse, hvad der står i referatet, mener jeg alligevel, sagen er klar nok, for fru Eva Møller sagde, at hun godt ville medgive, at der sikkert er økonomiske problemer, og sådan ville man ikke sige, hvis det, man ville sige, var, at det er sikkert, at der er økonomiske problemer. Det er to helt forskellige ting. Det danske sprog er en meget snedig indretning, man kan betone forskelligt, og hvis man har en lille smule sans for sproglige nuancer, er man overhovedet

[Steen Folke]

ikke i tvivl om, hvad det var, fru Eva Møller sagde.

Så vil jeg godt lige om inflationsraten præcisere – det kan være, det ikke var tilstrækkelig klart i det, jeg forelagde – at når vi har fremsat forslaget om de 35.000 kr., er det, fordi det er det, der er blevet foreslået allerede for 1 eller 1½ år siden. Det var det sidste krav, der blev rejst i studenterbevægelsen, og som på det tidspunkt indebar en reel dækning af de nødvendige leveomkostninger. Det er altså ikke mere end 1 år siden. Nu blev der lige holdt kongres her forleden dag. Jeg påstår ikke, at inflationen, siden vi fremsatte forslaget, er vokset med 14 pct. eller noget i den retning, men det er klart, at inflationen render derudad, og det er grunden til, at man også bliver nødt til hen ad vejen at revidere disse rådighedsbeløb, der skal være tale om.

Endelig vil jeg sige til undervisningsministeren, som gentog i anden omgang, at de penge, som hun også gerne ville være med til at give ud, ikke kan skaffes i øjeblikket, at det er et spørgsmål om politisk valg og prioritering. Selvfølgelig kan de penge skaffes. Jeg kan godt pege på nogle steder, hvor man kan skaffe dem. Der er det sædvanlige med militæret, som man kan synes det er rimeligt eller urimeligt at bruge 8 mia kr. på. Regeringen synes, det er rimeligt og fint; jeg synes, det er brandurimeligt, for ikke at sige uanstændigt, bl. a. over for studerende. Men der er da også en Farøbro, som man skal bruge 2 mia kr. på. Hvad skal vi med den? Hvorfor kan vi ikke bruge de penge på en bedre måde? Der er de milliardtilskud, man giver til arbejdsgiverne. Dem vil vi meget gerne spare, det vil regeringen ikke. Nu vel, regeringen vil ikke omprioritere og bruge ressourcerne på en anden måde, det er i orden. Men man kan ikke komme her med himmelvendte øjne og sige: de penge kan ikke skaffes. Det er et spørgsmål om et politisk valg, og dér vælger regeringen anderledes, end vi gør, men det er altså det, det handler om.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Jeg vil gerne begynde med at sige til fru Ebba Strange, som i et svar til mig talte om det nedværdigende for unge mennesker på

22 år eller deromkring i at skulle gå hjem og bede deres forældre om penge, fordi de er afhængige af forældreindtægten, at jeg i mit første indlæg gjorde opmærksom på, at vores principielle standpunkt også var, at uddannelsesstøtte skulle tildeles uafhængigt af forældreindtægt fra det fyldte 18. år. Derfor mener jeg sådan set ikke, den bemærkning har noget specielt at gøre med det, jeg sagde.

Til hr. Steen Folke skal jeg sige, at jeg såmænd næsten har attest på, at jeg ikke er god til dansk, men jeg mente det faktisk som »sikkert«, og jeg vil gerne sige, at i matematik kan »sikkert« kun betyde sikkert, jeg tilføjede også, at de studerende ligesom alle andre grupper i dette samfund sikkert havde økonomiske problemer, og det står jeg ved. Det er noget af det, vi er fælles om i dette samfund: at have økonomiske problemer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagenes overgang til anden (for forslaget til folketingsbeslutnings vedkommende anden (sidste)) behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg foreslår, at forslagene henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet til lægsbetænkning over:

Forslag til lov om afgift af spiritus m. m. (Lovforslag nr. L 162).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Uddannelsesudvalget (23/4 80):

Udtræder: Karen Højte Jensen

Nyt medl.: Eva Møller

[Tredje næstformand]

Udtræder: Eva Møller

Ny stedf.: Karen Højte Jensen

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 24. april 1980, kl. 13.00.

Udvalget for forretningsordenen (23/4 80):

Udtræder: Voigt

Nyt medl.: Glensgård

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Grønlandsudvalget (23/4 80):

Udtræder: Pilgaard Andersen

Nyt medl.: Halvgaard

Mødet hævet kl. 16.36
